

Information till dig som bedriver
handel med varor mot kontant betalning

Penningtvätt och finansiering av terrorism

**SAMORDNINGSFUNKTIONEN
MOT PENNINGTVÄTT OCH
FINANSIERING AV TERRORISM**

I denna folder får du som verksamhetsutövare information om metoder för penningtvätt och terrorfinansiering och risker kopplade till din verksamhet. Vägledningen har tagits fram av länsstyrelserna i Skåne, Stockholm och Västra Götaland i samarbete med Samordningsfunktionen mot penningtvätt och terrorfinansiering.

Samordningsfunktionen leds av polismyndigheten och består av 17 organisationer. Dess uppdrag är huvudsakligen att fungera som ett forum för informationsutbyte och kunskapsöverföring mellan myndigheter, att löpande identifiera, kartlägga och analysera risker och metoder för penningtvätt och finansiering av terrorism i Sverige samt att ge information till verksamhetsutövare för att bidra till deras arbete med att förebygga riskutsatthet.

Informationsmaterial för andra verksamhetsutövare tas fram efter hand.

Du hittar broschyrerna på polisen.se. Sök på "penningtvätt".

Utgivare: Polismyndigheten
Diarienummer: A477.061/2020
Version: Augusti 2020
Grafisk form: Sinfo Yra

Omfattas din verksamhet av penningtvättslagen och länsstyrelsernas tillsyn?

Du som bedriver handel med varor mot kontant betalning (kontant-handlare) är skyldig att följa lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism om du:

- Bedriver yrkesmässig handel med varor, *och*
- Betalar ut eller tar emot betalning kontant på belopp som uppgår till motsvarande minst 5 000 euro *eller*
- Kan antas betala ut eller ta emot betalning kontant på belopp som uppgår till motsvarande 5 000 euro eller mer.

Penningtvättslagen gäller både för de kontanthandlare som säljer eller köper varor och betalar ut eller tar emot kontanter som uppgår till 5 000 euro eller mer vid ett tillfälle (enstaka transaktion), samt för de kontanthandlare som säljer eller köper varor och betalar ut eller tar emot kontanter som uppgår till 5 000 euro eller mer vid flera tillfällen under en begränsad tidsperiod (sambandstransaktioner).

Penningtvätt handlar om att dölja sambandet mellan brott och pengar eller annan egendom. Det kan till exempel röra sig om pengar från narkotikabrott, skattebrott eller bedrägerier som "tvättas" för att kunna användas i den legala ekonomin.

Finansiering av terrorism innebär att ekonomiskt stödja terrorism genom att samla in, tillhandahålla eller ta emot pengar eller annan egendom som ska finansiera terrorism.

Om du är kontanthandlare som omfattas av penningtvättslagen är du även skyldig att anmäla din verksamhet till Bolagsverkets register mot penningtvätt. Länsstyrelserna i Skåne, Stockholm och Västra Götaland är tillsynsmyndigheter för din verksamhet.

Syftet med vägledningen är att öka kunskapen om penningtvätt och finansiering av terrorism hos varuhandlare som betalar ut eller tar emot stora summor kontanter. Detta genom att beskriva högrisk-situationer och varningssignaler som bör leda till utökade kund-kännedomsåtgärder och i många fall dessutom leda till rapportering till Finanspolisen.

Din verksamhet riskerar att utnyttjas

I Sverige används brottsvinster till bland annat köp av bilar och båtar, renovering av bostäder, inköp av konst, klockor samt ädelmetaller och ädelstenar. Kontanter fortsätter att vara ett viktigt betalmedel för kriminella aktörer trots trenden mot ett alltmer kontantlöst samhälle. De verksamheter som säljer varor för höga värden och som dessutom hanterar kontanter riskerar därför att utnyttjas för penningtvätt.

Kriminella personer tvättar sina brottsvinster genom den här sortens affärer av flera orsaker. För många kriminella är lyxprodukter en viktig statusmarkör och konsumtionen sker för egen del. Att bära en exklusiv klocka eller ha en dyr handväska är ett sätt att visa att man lyckats i kriminella kretsar. I andra fall säljs varor vidare och i sådana fall är det fördelaktigt att handla med varor som ädelstenar, klockor, smycken och konst. Det är varor som är dyra, och därmed konsumerar stora brottsvinster, men samtidigt är enkla att förvara och lätta att transportera. Anonymitet är också en viktig faktor för den som vill tvätta pengar. I de fall inom kontanthandeln där det finns möjlighet att använda mellanhänder som genomför köpet eller försäljningen, till exempel via telefon eller ombud, kan kriminella omsätta sina tillgångar utan att avslöja sin identitet.

Dina skyldigheter

Som kontanthandlare måste du genomföra ett antal åtgärder för att minska risken för att bli utnyttjad för penningtvätt och finansiering av terrorism. Vägledning i hur kontanthandlare bör agera för att följa penningtvättslagstiftningen finns i de föreskrifter som tagits fram av länsstyrelserna. Mer hjälp finns i broschyren "Ett riskbaserat förhållningssätt" som du hittar på länsstyrelsernas respektive webbplats.

Som kontanthandlare ska du bland annat

- Göra en allmän riskbedömning av hur den egna verksamheten kan utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.
- Göra en riskbedömning av dina kunder (kundens riskprofil)
- Identifiera och ha en god kännedom om dina kunder (kundkännedom).
- Ha dokumenterade rutiner och riktlinjer avseende dina åtgärder för kundkännedom, övervakning, rapportering och för behandling av personuppgifter.
- Ha rutiner för att säkerställa lämpligheten hos anställda och uppdragstagare.
- Fortlöpande ge anställda relevant utbildning och information på området.
- Vidta åtgärder för att skydda anställda från hot eller fientliga åtgärder.
- Övervaka pågående uppdrag och enstaka transaktioner i syfte att upptäcka avvikande aktiviteter och därefter, i förekommande fall, fördjupa granskningen av omständigheter som kan tyda på penningtvätt eller finansiering av terrorism.
- Rapportera misstänkta fall av penningtvätt och finansiering av terrorism till Finanspolisen (rapporteringsplikt).
- Bevara handlingar och uppgifter avseende kundkännedom, övervakning, och rapportering i fem år.
- Ha rutiner och riktlinjer för intern kontroll.

Källa: Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Du bör vara medveten om dina skyldigheter och risken för sanktionsavgift om du inte uppfyller dessa krav. Du riskerar också att dömas till böter eller fängelse i enlighet med lagen om straff för penningtvättbrott.

Fakta om straff för penningtvättsbrott

Om man som kontanthandlare medverkar till en åtgärd som kan antas vara vidtagen för att dölja att pengar eller annan egendom härrör från brott eller för att främja (underlätta) för någon att tillgodogöra sig sådan egendom riskerar man att dömas för ett brott enligt lagen om straff för penningtvättsbrott.

Man behöver inte vara medveten om att pengarna kommer från brottslig verksamhet utan det räcker att man borde ha insett det. Det innebär att om man inte uppfyller sina skyldigheter enligt penningtvättslagen om bland annat övervakning och kontroll av transaktioner kan man riskera att dömas till böter eller fängelse för bland annat näringspenningtvätt.

Källa: Lag (2014: 307) om straff för penningtvättbrott

Ett riskbaserat förhållningssätt

Som kontanthandlare måste du göra en bedömning av vilka risker det finns att dina produkter utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism. Nedan listas exempel på hur kontanthandeln kan utnyttjas. Först beskrivs ett antal kända tillvägagångssätt följt av varnings-signaler. Dessa exempel kan föranleda kontanthandlare att göra en fördjupad granskning av kunden och/eller transaktionen (skärpta åtgärder), särskilt i de fall där flera varningstecken förekommer samtidigt eller återkommande. Skärpta kundkännedomåtgärder kan exempelvis innebära att du ber kunden visa underlag eller handlingar som bekräftar kundens ekonomiska situation samt att du inhämtar ytterligare uppgifter om syftet med transaktionen.

Tillvägagångssätt

Utnyttjande av öppet köp

Kunden köper en vara och betalar med kontanter. Medlen består av pengar som köparen har kommit över genom brottslig verksamhet. Varuhandlaren erbjuder öppet köp vilket innebär att kunden har ångerrätt och kan lämna tillbaka varan. Efter några dagar återvänder kunden och vill returnera varan. Säljaren för därefter tillbaka pengarna till köparens konto eller till ett annat konto som köparen anger. I detta skede har pengarna passerat handlarens konto och ger sken av att härröra från handlaren snarare än kunden själv. Därmed har medlens ursprung tvättats.

Köp och sälj

En person köper varor, exempelvis guldsmycken och betalar med illegalt förvärvade kontanta medel. Sedan säljer samma person eller dennes medhjälpare samma smycken till exempelvis en butik eller till en privatperson och får in pengarna på ett konto. Pengarna som personen får från försäljningen av smyckena har på detta sätt placerats och arbetet med att tvätta pengarna har påbörjats. Genom att betalningen görs tillgänglig på personens konto kan pengarna sedan omsättas hos aktörer som inte accepterar kontanter som betalningsmedel.

Försäljning mot kontanter

Kriminella som är i behov av kontanter kan sälja varor till handlare som betalar med kontanter. De kontanta medel som den kriminelle erhåller kan exempelvis användas för att betala svart arbetskraft eller till att finansiera terrorism (omvänd penningtvätt).

Presentkort/kontantkort

En person köper presentkort för höga belopp alternativt köper en stor mängd kontantkort. Dessa värdehandlingar betalas kontant med pengar som härrör från brott. Sedan säljs presentkortet/kontantkortet vidare på andrahandsmarknaden för ett lägre pris. De kriminella får betalt genom insättning på bankkonto och på så vis erhåller de en synbart legal insättning och inkomst på sitt konto, samt kan omsätta brottsvinsten hos aktörer som inte accepterar kontanter.

Dolt ägande

För att själv undgå att bli uppmärksammad i samband med kundkännedomsprocessen kan kriminella köpa varor med hjälp av exempelvis en familjemedlem eller ett ombud. Den kriminelle ger då pengar till den tredje parten och kan genomföra transaktionen utan att behöva avslöja sin egen identitet.

Varningssignaler

1

Varningssignaler i samband med kundens identitet och kontaktuppgifter

- Det är svårt att kontrollera kundens eller dess företrädares identitet.
- ID-handlingar eller handlingar som styrker inkomst är på främmande språk och handlingarna går inte att verifiera.
- Kunden är ovillig att träffas personligen och vill sköta affärsrelationen exempelvis över telefon eller via mellanhänder.
- Kunden lämnar endast kopior av ID-handling eller pass.
- Kunden drar sig ur köpet eller försäljningen efter att ha blivit ombedd att lämna identitetshandlingar.
- Kunden stavar sitt namn annorlunda eller presenterar olika identitetshandlingar vid olika tillfällen.
- Kunden iakttas eller bevakas av andra personer.
- Kontaktuppgifter till kunden är ofullständiga.
- Kunden byter adress vid upprepade tillfällen.
- Kunden vill inte få post till sin hemadress.
- Kunden använder en postbox eller en annan anonym postuppsamlingsadress.

2 Varningssignaler kopplade till betalningsmetoder och affärsupplägg

- Ovanliga betalningsupplägg, till exempel små valörer av kontanter används för en större betalning, postväxlar eller betalning från tredje part.
- Kunden vill dela upp transaktionen så att betalningarna ska falla under gränsen för kundkännedomsgärder på 5 000 euro.
- Kunden begär återbetalning i annan form till exempel genom banköverföring när köpet gjordes kontant.
- Kundens betalningsmönster stämmer inte överens med informationen om affärsrelationens syfte och art vilket angivits inledningsvis.
- Kundens betalningsmönster har ändrats sedan affärsrelationen upprättades.
- Kunden insisterar på att affären ska ske snabbt.
- Kunden ber om leverans på ett ovanligt sätt, exempelvis utomlands eller till en adress som inte är kundens egen.
- Kunden kan inte informera om finansieringens ursprung.
- Affärer där någon annan än kunden ska stå som ägare eller där det uppstår komplikationer i samband med ett lån.
- Betalningarna sker via ett ombud.

3 Varningssignaler kopplade till kundens beteende

- Kunden uppträder nervöst.
- Kunden saknar grundläggande kunskap och information om varan som den vill köpa och kan inte förklara syftet med köpet.
- Kunden försöker utveckla nära relationer med medarbetare och anställda.
- Kunden verkar agera på uppdrag av en tredje part, men berättar inte det.
- Kunden uttrycker sig negativt över att du som kontanthandlare efterfrågar pengarnas ursprung.
- Kunden verkar ovanligt intresserad av interna kontrollsystem samt rutiner för kundkännedom och rapportering.
- Kunden agerar defensivt vid kundkännedomfrågor eller är överdrivet mån om att rättfärdiga vissa transaktioner.
- Kunden gör ovanliga förfrågningar om företagets återbetalningspolicy, exempelvis om en återbetalning kan göras med faktura, överföring eller till annan person.

Du är skyldig att rapportera misstänkta transaktioner och aktiviteter

Som kontanthandlare omfattas du av penningtvättslagstiftningen och är skyldig att rapportera misstänkta aktiviteter och transaktioner till Finanspolisen. Enligt penningtvättslagen måste du även ha ett system för att snabbt och fullständigt kunna lämna uppgifter om hurvida du under de senaste fem åren haft en affärsförbindelse med en viss person och om förbindelsens art.

Även i fall då du väljer att inte genomföra en transaktion på grund av misstanke om penningtvätt eller finansiering av terrorism så ska detta rapporteras till Finanspolisen. Din rapporteringsskyldighet faller inte bort genom att affären eller affärsrelationen avslutas!

En rapport till Finanspolisen är inte detsamma som en polisanmälan. Uppgifterna om vem som har rapporterat och vad som har rapporterats hålls hemliga.

En rapport till Finanspolisen kräver inte att du som handlare har faktiska bevis för att penningtvätt eller finansiering av terrorism faktiskt har skett. Det räcker med att du har skälig grund att misstänka att det rör sig om sådant eller att exempelvis pengar kommer från brottslig verksamhet.

Meddelandeförbud

Kontanthandlare omfattas i detta sammanhang av tystnadsplikt. Det innebär att du inte får berätta för kunden eller någon utomstående att en närmare granskning har skett eller att en rapport om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism har skickats till Finanspolisen. Att lämna uppgifter till Länsstyrelsen är emellertid inte ett brott mot tystnadsplikten.

Så här rapporterar du

Du rapporterar till Finanspolisen via it-systemet goAML.

För att få tillgång till systemet och kunna rapportera misstänkta transaktioner och andra aktiviteter genom webbportalen måste du registrera en organisation, och därefter en användare. Webbadressen till goAML är <https://fipogoaml.polisen.se>

På portalen finns en manual för hur du registrerar din organisation och användare i goAML. Om uppgifterna är korrekt ifyllda godkänner Finanspolisen registreringen inom två arbetsdagar. När registreringen har godkänts kan du logga in på portalen. Där finns en manual för rapportering och annat material som behövs för att komma igång.

Finanspolisen rekommenderar att du läser hela manualen innan du börjar registrera dig som rapportör.

Frågor om goAML

De flesta svar finns i de manualer och det övriga material som du får tillgång till efter registreringen. Om du har frågor som inte besvaras i materialet kan du höra av dig till fipo@polisen.se.

Bolagsverket – registret mot penningtvätt

Du är även skyldig att anmäla din verksamhet till Bolagsverkets register mot penningtvätt. På Bolagsverkets hemsida hittar du information om hur du går tillväga:

bolagsverket.se/om/oss/fler/penningtvatt

Webbadressen till goAML är
<https://fipogoaml.polisen.se>

Mer information eller frågor

Om du har frågor gällande regelverket eller om denna broschyr, vänligen kontakta:

Länsstyrelsen i Skåne län

Växel: 010-224 10 00

E-post: skane@lansstyrelsen.se

Mer information finns på

lansstyrelsen.se/skane/foretag/samhalle-och-utveckling/penningtvatt

Länsstyrelsen i Stockholms län

Växel: 010-223 10 00

E-post: stockholm@lansstyrelsen.se

Mer information finns på

lansstyrelsen.se/stockholm/foretag/samhalle-och-utveckling/penningtvatt

Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Växel: 010-224 40 00

E-post: vastragotaland@lansstyrelsen.se

Mer information finns på

lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/foretag/samhalle-och-utveckling/penningtvatt

**SAMORDNINGSFUNKTIONEN
MOT PENNINGTVÅTT OCH
FINANSIERING AV TERRORISM**

